

IK GELOOF IN JOU! JIJ TOCH OOK?

Hoe fouten je kind slimmer maken

Door Tinne Van Camp,
praktijkonderzoeker aan UC Leuven

INLEIDING

Kinderen die opgeven als het even moeilijk gaat. We kennen het allemaal.

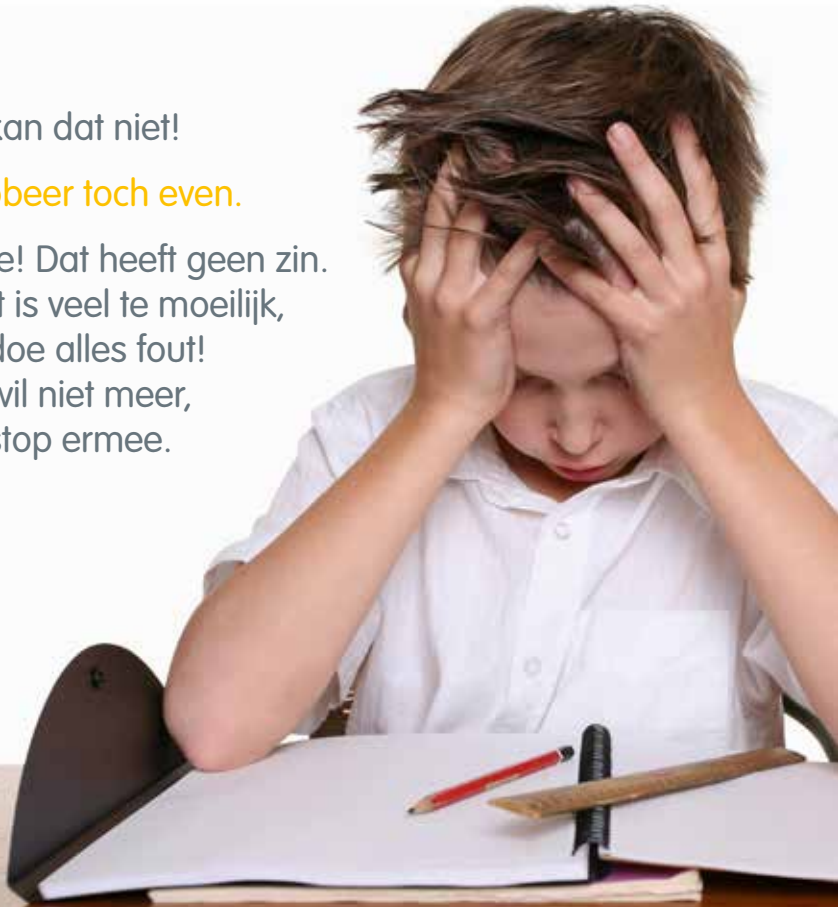
Welke gevolgen heeft een houding van 'ik kan dat niet' voor het leerproces en de toekomst van ons kind? Wat leert de wetenschap ons daarover en hoe gaan we hier best mee om als ouder?

Je leert er meer over in deze brochure.

Kind Ik kan dat niet!

Ouder Probeer toch even.

Kind Nee! Dat heeft geen zin.
Dat is veel te moeilijk,
ik doe alles fout!
Ik wil niet meer,
ik stop ermee.

OEI... DAT IS FOUT!

Hoe vaak we ook zeggen 'fouten zijn goed; je kan er uit leren', we maken ze toch liever niet. Onze kinderen groeien op in een prestatiegerichte maatschappij waar fouten maken 'not done' is. Fouten worden met rood gemarkeerd op taken en toetsen. Ze worden liefst zo snel mogelijk vergeeten. We ervaren ze als een teken van falen en een bron van schaamte en stress. Ook wij, als ouder, maken niet graag fouten en zeker niet in het bijzijn van ons kind.

Nicolai (6j) komt thuis van school. Hij heeft zijn toets van rekenen mee. Hij maakte veel fouten en behaalde 4 op 10. Mama kijkt bezorgd. Oei, dat is niet goed... wat is er gebeurd? Nicolai is ongelukkig en schaamt zich. Mama is bezorgd en vraagt zich af of er een probleem is.

Sylvia vloog vanochtend erg uit tegen haar zoon toen hij ruzie maakte met zijn jongere broer. Er was al vanalles fout gelopen bij het opstaan, ze was nog niet helemaal klaar met de opdracht die ze vandaag op het werk moest indienen, en daar bovenop had ze ook nog eens hoofdpijn. De bom barstte. Sylvia schaamde zich meteen voor haar overhaaste reactie. Sinds ze van job veranderde, gebeurt het steeds vaker dat ze onterecht uitvliegt tegen de kinderen. Ze zei er echter niets over. Als 's avonds het eten klaar is, roept ze iedereen aan tafel en doet of er niets aan de hand is. De kinderen zijn blij dat mama niet meer boos is.

Als we uit onze fouten willen leren dan mogen we ze zeker niet wegstoppen. **We moeten de fouten die we maken bestuderen, bespreken, aanpakken, ...** Alleen op die manier kunnen we leren van onze fouten. En als we willen dat onze kinderen uit hun fouten leren, zullen we dat zelf ook moeten voordoen.

De expertisecel Education for All zet binnen de lerarenopleiding van de UCLL onderzoek op en ondersteunt scholen rond thema's die bijdragen aan kwaliteitsvol onderwijs voor elke lerende, ook die met specifieke onderwijsbehoeften. In het hart van de cel liggen de onderliggende overtuigingen en attitudes van leraren die een vertrekpunt zijn om dit kwaliteitsvolle onderwijs vorm te geven. Deze mindsets verbinden we met 4 prioritaire thema's, nl. inclusie, ouderbetrokkenheid, kansarmoede en anderstaligheid.

INLEIDING

Recent hersenonderzoek bracht aan het licht dat fouten belangrijk zijn voor de ontwikkeling van ons brein. Fouten voeden ons brein. Tijdens het maken van fouten, zelfs wanneer we ons er niet van bewust zijn, verhoogt de hersenactiviteit. Ons brein maakt zich klaar om te gaan leren.

Telkens wanneer je kind fouten maakt (ook als het niet beseft dat het fouten maakt) worden zijn hersenen als het ware 'wakker geschud' en staan ze klaar om iets nieuws te leren. **Het is dan ook belangrijk dat we kinderen in situaties brengen waar ze fouten kunnen, mogen en durven maken.**

HERSENWEETJE

Ons brein ontwikkelt in interactie met de omgeving. Dat wil zeggen dat het niet op voorhand vastligt hoe de hersenen van een kind zich zullen ontwikkelen. De hersenontwikkeling van een kind wordt mee bepaald door de kansen, uitdagingen, ervaringen, ... die het vanuit zijn omgeving krijgt.

FOUTEN OPZOEKEN

Haal je kind uit zijn comfortzone en breng het in zijn leerzone; de zone waar het wordt uitgedaagd, waar het nog fouten maakt, waar het een zekere vorm van stress en spanning ervaart.

We maken ons als ouder ongerust als ons kind fouten maakt, maar het zou eigenlijk omgekeerd moeten zijn. Als ons kind geen nieuwe uitdagingen meer aangaat moeten we ons zorgen maken en in actie schieten, want dan komt leren in gevaar.

Ruben (10j) bouwt erg graag met LEGO. Hij kiest liefst een gemakkelijk te bouwen constructie. Dan weet hij dat hij het kan. Als het te moeilijk is, wordt Ruben boos en geeft hij op. Papa moedigt hem toch aan om een moeilijker model uit te proberen. Ruben aarzelt. Papa belooft hem te helpen als het moeilijk gaat.

Je kind leren omgaan met fouten is beter dan je kind leren dat het goed moet presteren.

Voetbalcoach Maxim Wouters:

“Het benadrukken van het leerproces en de onvermijdelijke fouten die daarbij horen, komt in elke oefening naar voor. We proberen spelers uit hun comfortzone te halen en ze te leren omgaan met de faalervaringen. Voetballers met deze attitude groeien veel sneller. Ze hebben ook meer vertrouwen om op een veld zaken uit te proberen.”

(Spotmagazine KNACK, 19 juni 2017)

HERSENWEETJE

Elk kind wordt geboren met wel 100 miljard hersencellen. Het zijn echter niet de hersencellen die ons ‘slim’ maken maar de VERBINDINGEN die tussen de hersencellen gelegd worden. Deze verbindingen zorgen er voor dat hersencellen ‘communiceren’ of informatie doorgeven aan elkaar. Als we omgaan met fouten en iets nieuws LEREN ontstaan er nieuwe hersenverbindingen en worden we ‘slimmer’.

IK BEN DOM ... DUS LAAT MIJ MAAR

Er zijn heel wat kinderen met een 'mindset' die niet bevorderlijk is voor het leren. Deze kinderen geloven dat je nu eenmaal 'slim bent' of 'dom bent' en dat je daar niets aan kan veranderen. Je hebt een talent of je hebt het niet. Door dit geloof geven ze snel op als het moeilijk gaat en vermijden ze uitdagingen en oefenkansen. Fouten ervaren zij als teken van onkunde of gebrek aan talent.

Abila (10j): Rekenen is echt mijn ding niet. Ik heb altijd slechte punten. Ik oefen er niet meer voor, want dat heeft toch geen zin.

Maarten (9j): Ik stop met voetballen. Voetballen is niets voor mij. Ik heb daar geen talent voor.

Elke (8j): Ik ga niet graag naar school. Ik kan in de klas niet goed volgen. Alles is zo moeilijk. Dat is omdat ik dom ben.

Kenji (7j): Ik kan heel goed rekenen. Dat is omdat ik slim ben. Ik hoef geen extra moeilijke oefeningen, want dat vind ik niet fijn. Laat mij maar gewoon slim zijn.

Heel veel kinderen, ouders en ook leerkrachten geloven dat onze 'intelligentie' vastligt; dat we van bij onze geboorte meekrijgen wat we goed-(zullen)-kunnen en niet-(zullen)-kunnen. Deze overtuiging is niet juist! Onze intelligentie is NIET voorbepaald maar ontwikkelt zich verder in interactie met de omgeving. Talenten zijn NIET zomaar aangeboren maar ontwikkelen doordat je veel oefent.

HERSENWEETJE

Het brein van onze kinderen is nog volop in ontwikkeling. Deze breinontwikkeling loopt door tot de leeftijd van 25 jaar.

IK WIL LEREN, IK WIL GROEIEN DUS LAAT MIJ MAAR MET FOUTEN STOEIEN

Er zijn kinderen met een 'mindset' die wél bevorderlijk is voor het leren. Deze kinderen geloven dat het niet voorbestemd is wat ze kunnen. Deze kinderen weten dat fouten maken een essentieel onderdeel is van leren. Zij hebben een **OP GROEI GERICHTE MINDSET**.

KINDEREN MET EEN OP GROEI GERICHTE MINDSET ZULLEN

- ▶ UITDAGINGEN aangaan
- ▶ VOLHOUDEN bij tegenslag
- ▶ INSPANNINGEN leveren

OMDAT ZIJ GELOVEN DAT

- ▶ het niet is voorbestemd wat ze kunnen
- ▶ het proces belangrijker is dan het resultaat
- ▶ fouten maken en inspanningen leveren goed is.

Nashvi (9 jaar/ dyslexie): Ik moet veel oefenen om te kunnen lezen. Ik moet meer oefenen dan andere kinderen omdat ik een leerstoornis heb. Dit is OK voor mij, want ik merk dat ik hierdoor steeds beter kan lezen. Ik doe ook graag moeilijke rekenoefeningen want dan moet ik hard nadenken en zo leer ik nieuwe dingen bij. Als het niet lukt op één manier, ga ik op zoek naar een andere manier.

HERSENWEETJE

Kinderen met een op groei gerichte mindset gaan positief om met uitdagingen en reageren positief op het maken van fouten. Dit kan je zien in de hersenen. Kinderen met een op groei gerichte mindset vertonen veel hersenactiviteit wanneer ze merken dat ze een fout maken. Zij pakken hun fouten aan en leren er uit.

GROEIEN NAAR EEN OP GROEI GERICHTE MINDSET

Ook je mindset kan groeien en veranderen. Kinderen kunnen een op groei gerichte mindset ontwikkelen. Ze kunnen leren om anders te denken over hun mogelijkheden. Ze kunnen leren om anders om te gaan met fouten.

Ook dit leren gebeurt in interactie met de omgeving.

Je kan je kind **in een context brengen** waar het wordt uitgedaagd en kan leren omgaan met fouten (leerzone).

Daarnaast kan jij ook zelf **je kind ondersteunen** bij het leren en bij het verwerven van een mindset die meer op groei gericht is.

IN PLAATS VAN ...	PROBEER JE HET VOLGENDE...
Ik ben hier niet goed in	Wat mis ik nog?
Ik geef op	Ik probeer het op een andere manier
Het is goed genoeg	Is dit echt mijn beste werk?
Dit is te moeilijk	Dit kan even duren
Ik maakte het fout	Fouten helpen me om te leren
Ik kan dit niet	Ik ga mijn brein trainen
Ik zal nooit zo slim zijn	Ik zal leren hoe ik dit moet doen
Het werkte niet	Er is altijd een plan B
Mijn vriend kan dit wel	Ik kan leren van mijn vrienden

HOE ALS OUDER EEN OP GROEI GERICHTE MINDSET STIMULEREN?

BIED EEN HAALBARE UITDAGING AAN

Ga op zoek naar een context waarin je kind wordt uitgedaagd (leerzone).

Het is belangrijk dat de **uitdaging** waarmee je je kind confronteert **haalbaar** is. De uitdaging mag niet te gemakkelijk maar ook niet te moeilijk zijn. Een haalbare uitdaging betreft een taak die het kind min of meer alleen kan uitvoeren maar waarbij het hulp van anderen goed kan gebruiken om vorderingen te maken. Het kind maakt nog fouten maar met de nodige inspanning en met goede strategieën kan het beter worden.

Miguel (8 jaar) heeft moeite met het leren van de tafels. Hij kijkt erg op tegen deze taak. Het lukt hem moeilijk om alles te onthouden. Miguels mama kiest daarom samen met Miguel enkele tafels uit. Ze zullen vandaag enkel deze tafels oefenen. Ze spreken af dat Miguel 20 minuten zal oefenen. Zonder inspanning zal het immers niet lukken. Miguel oefent zelfstandig met kaartjes. Af en toe komt mama even kijken en geeft ze hem een tip om iets beter te onthouden. Op het einde bekijken ze wat Miguel vandaag geleerd heeft; welke tafels hij al goed kan en waar hij nog verder op zal moeten oefenen.

HERSENWEETJE

Om te kunnen leren hebben we ADRENALINE nodig. Adrenaline komt vrij bij onverwachte, uitdagende, spannende, belangrijke ... gebeurtenissen. We hebben adrenaline nodig om ALERT te zijn. Door adrenaline kunnen we ons beter FOCUSSEN en ons GEHEUGEN werkt ook beter met adrenaline. Teveel adrenaline is niet goed want dan krijgen we STRESS en kunnen we niet meer goed nadenken. Dit gebeurt in een levensbedreigende situatie of een situatie die we niet aan kunnen.

ONDERSTEUN JE KIND TIJDENS HET LEERPROCES

Als ouder kan je je kind **ONDERSTEUNEN** in het proces naar een op groei gerichte mindset.

Dit doe je door

- ▶ je kind te **LEREN GELOVEN** in zichzelf
- ▶ te **SUPPORTEREN** aan de zijlijn
- ▶ **FEEDBACK** te geven bij het leerproces

IK GELOOF IN JOU! JIJ TOCH OOK?

Een wetenschapper toonde met een experiment aan dat leerlingen die van hun leerkracht de boodschap kregen 'ik geloof in jou' beduidend beter presteerden dan leerlingen die deze boodschap niet kregen. Dit mooie experiment toont de kracht van overtuigingen die we meegeven aan onze kinderen. Overtuigingen vormen immers de mindset van onze kinderen.

Zijn onze kinderen ervan overtuigd dat ze nog veel kunnen leren? Geloven ze dat het niet is voorbepaald wie ze zijn en wat ze kunnen? Zijn ze ervan overtuigd dat hun hersenen nog volop in ontwikkeling zijn en dat ze kansen moeten zoeken en grijpen om slimmer te worden? Geloven ze dat ze talenten kunnen ontwikkelen door veel te oefenen en door te zetten?

Het is belangrijk dat onze kinderen overtuigingen hebben die een op groei gerichte mindset stimuleren. Hierbij kunnen wij als ouder ondersteunen door deze **overtuigingen** te **verwoorden** en door ze voor te leven.

Toon je eigen op groei gerichte mindset.

Toon je kind hoe je zelf omgaat met fouten. Vertel aan je kind hoe jij jouw talenten ontwikkelde, hoe jij omging met moeilijke momenten en hoe je inspanningen leverde om iets te bereiken. Jij bent een belangrijk voorbeeld voor hen.

Door je kind te **vertellen hoe de hersenen werken**, krijgt het meer zicht op zijn leerproces en meer vat op zijn ontwikkeling. De hersenweetjes die in deze brochure staan, kan je ook aan je kind vertellen. Hersenweetjes kunnen je kind helpen om een op groei gerichte mindset te ontwikkelen.

Je kind zal meer geloven in zichzelf als ook anderen dit doen.

Help je kind om dit geloof in zichzelf te ontwikkelen.

2 IK SUPPORTER VOOR JOU

Blijven volhouden als het moeilijk gaat, is een belangrijke eigenschap om succesvol te zijn in het leven. Het is echter niet evident om dit te verwachten van kinderen. Ook 'volhouden' is iets dat je moet leren.

Je moet leren

- ▶ omgaan met negatieve emoties die je ervaart bij tegenslag;
- ▶ je aandacht richten op een doel of resultaat dat niet direct bereikt wordt;
- ▶ strategieën zoeken en gebruiken om je doel te bereiken.

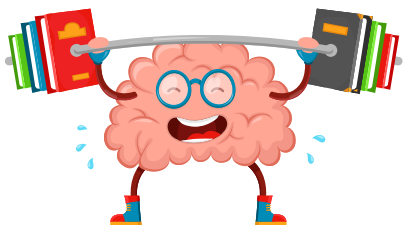
Je kan je kind hierbij ondersteunen door aan de zijlijn te supporteren; door tijdens het leerproces aanwezig te zijn en te helpen als het even moeilijk gaat.

Door je kind aan te moedigen kan je het helpen omgaan met negatieve emoties of helpen om de aandacht te richten op het doel dat het misschien even vergeten is.

Kom op, nog even volhouden. Probeer het nog eens. Nog even en je bent er. Kijk eens wat je al gedaan hebt! Dit deel lukt al beter!

Aanmoedigen kunnen helpen om nog even langer vol te houden als het moeilijk gaat; als het doel bijna bereikt is en het vergt nog wat extra inspanning. Aanmoedigen kunnen helpen om de aandacht terug te richten op het doel of het resultaat en niet op de (zware) inspanning die ze op dat moment moeten leveren.

HERSENWEETJE

Door te herhalen, te oefenen, te trainen maken we onze hersenverbindingen sterker.

Een hersenverbinding kan zo sterk worden dat we de dingen uiteindelijk doen zonder er bij na te denken. Zo zal fietsen eerst moeizaam gaan maar als we veel oefenen gaat het steeds beter totdat we het uiteindelijk doen zonder er bij na te denken. Dit proces wordt myelinisatie genoemd: er komt een vetlaagje rond de verbindingen waardoor de signalen sneller kunnen worden doorgegeven.

Arne (14 jaar) heeft morgen zijn laatste examen. Hij is moe en heeft geen zin meer om te studeren. Mama zegt hoe fier ze is dat hij voor al zijn examens al zo goed gewerkt heeft. In vergelijking met wat hij al gedaan heeft, is dit nog maar een kort sprintje. En dan... is het vakantie! Als extra steun bij deze laatste loodjes belooft mama hem elk uur iets lekkers te brengen. Ze start alvast met het maken van een lekkere kop thee.

Mike (11 jaar) leert gitaar spelen en moet enkele gitaarakkoorden inoefenen. Na even oefenen lukt het hem nog niet goed om de akkoorden juist te spelen. Mike wil stoppen. Papa legt uit dat je de akkoorden veel moet oefenen vooraleer je ze juist en vlot zal kunnen spelen. Eén keer oefenen is niet genoeg. Als je elk akkoord tien keer oefent, zal het al beter lukken. Kom op, Mike!

Soms lukt het kinderen, ondanks hun inspanningen, echter niet om vooruitgang te boeken. Met inspanningen alleen zullen ze er in dat geval niet komen. Bemoedigende woorden zullen dan niet voldoende zijn als 'support'. Kinderen hebben in dat geval nood aan tips of strategieën die ze kunnen inzetten om het beter te doen.

Lise (3 jaar) wil een puzzel maken. Het lukt haar niet. Ze probeert en probeert. Lise weet niet hoe het moet en gooit de puzzelstukken op de grond. Papa komt naar haar toe, raapt de puzzelstukjes op en toont haar hoe ze de puzzelstukjes kan draaien om te zoeken hoe ze in elkaar passen. Lise probeert terwijl papa toekijkt. Af en toe zegt papa wat ze kan doen.

Pieter (8 jaar) verliest altijd tegen zijn broer bij het spelen van Stratego. Hij vindt het niet meer fijn en wil niet meer meespelen. Oma geeft Pieter een paar tips om het spel strategischer te spelen. Pieter heeft zin om dit uit te proberen. Misschien wint hij dit keer wel.

Jacob (9 jaar) heeft het moeilijk met de regel van drie. Het lukt hem niet om de oefeningen te maken. Het zijn er zoveel! Hij wil stoppen. Zijn zus komt bij hem zitten en legt het hem nog eens uit. Ze maakt samen met hem een aantal oefeningen. Nu kan Jacob weer alleen verder oefenen.

3 IK GEEF JE FEEDBACK

Als ouder geven we onze kinderen graag **positieve feedback**. We benoemen graag het goede aan ons kind om het zo te motiveren. Positieve feedback is echter **niet altijd goed voor de leermotivatie** van ons kind. Vaak geven we met onze positieve feedback de boodschap of overtuiging dat wie we zijn en wat we kunnen is voorbepaald:

'Wat ben jij slim zeg!' 'Je bent een echt voetballer!' 'Je hebt het echt in je!' 'Je bent een rekenwonder!' 'Je bent een doorzetter!'

Kinderen die geloven dat 'wie we zijn' en 'wat we kunnen' aangeboren of voorbepaald is, ontwikkelen geen op groei gerichte mindset. Ze zullen uitdagingen en fouten uit de weg gaan en zo minder groeien in hun leerproces. Ze blijven liefst in hun comfortzone want daar zullen ze geprezen worden om wat ze kunnen.

Als we willen dat onze kinderen uitdagingen aangaan en uit hun comfortzone komen; als we willen dat ze durven kiezen voor situaties waarin ze niet per se laten zien wat ze kunnen en in zich hebben, maar voor situaties waar ze nieuwe dingen kunnen leren en fouten maken, zullen we onze feedback hierop moeten richten. Om een op groei gerichte mindset te stimuleren geven we best **feedback op het proces**.

'Wat goed om het eens op die manier te proberen' 'Goed dat je blijft doorzetten ondanks die tegenslag' 'Mooi dat je die uitdaging aangaat' 'zie je, door het nog eens extra te herhalen lukt het al veel beter' 'Hoe heb je dat aangepakt? Goed bedacht!'

Ook dit kan positieve feedback zijn maar we hoeven hierbij niet te ontkennen dat het resultaat nog niet perfect is of het doel nog niet bereikt is. Dat is net waar het om gaat: je bent er NOG niet, maar je zet wel goede stappen in de richting van je doel. Dat is waar het om gaat bij leren. Dat is **de kracht van NOG**.

Je feedback wordt extra krachtig als je hierbij ook kan aangeven wat je al goed vindt in het proces.

Je puzzel is nog niet af en het is best nog wat werk maar je hebt al goed de rand van de puzzel gelegd. Dat is een goede strategie. Zo kan je gemakkelijk de andere stukjes een plaats geven in het geheel.

Je hebt nog maar een beetje geschreven voor je opstel, maar ik vind het wel een leuk idee dat je wil uitschrijven. Goed ook dat je een rustig plekje uitkiest waar je op je gemak aan je opstel kan schrijven. Waarom vind je je tekening niet mooi? Hoe zou je ze nog mooier kunnen maken? Ik vind het heel mooi dat je veel kleuren gebruikt hebt.

OOK OUDERS LEREN MET VALLEN EN OPSTAAN

Kinderen begeleiden in een leerproces is niet gemakkelijk. Hoewel we het beste met hen voor hebben, is het vaak moeilijk om juist te handelen. Al te snel geven we hen, zonder het te beseffen, boodschappen die het leerproces afremmen in plaats van stimuleren. We hebben immers zelf vaak overtuigingen die niet aansluiten bij een op groei gerichte mindset. Daarnaast missen we ook vaak de expertise om goede strategieën mee te geven. Hiervoor hebben we de hulp nodig van de leerkrachten of trainers die onze kinderen begeleiden.

Leerkrachten lager onderwijs volgen een opleiding van drie jaar om zich te bekwalmen in het begeleiden van leerprocessen bij kinderen van 6 tot en met 12 jaar. We mogen niet verwachten dat ouders hetzelfde 'vanzelf' kunnen. Ouders moeten hun kinderen niet leren rekenen of leren lezen. Dit gebeurt op de school.

Ook als je het zelf niet weet, kan je als ouder je kind begeleiden bij het leren. Zoek samen met je kind uit hoe je iets kan aanpakken of oplossen. Geniet samen met je kind van het proces om iets uit te zoeken dat je nog niet kent of kunt. Toon je kind waar en hoe je eventueel hulp kan vragen.

Marc (10 jaar) moet een spreekbeurt maken. Hij wil een powerpoint-presentatie maken zoals zijn vriend Khalid. Hij weet niet hoe dit moet. Je wil hem wel helpen maar weet zelf ook niet goed hoe je zo'n powerpoint-presentatie moet maken. Samen zoeken jullie het uit door te proberen. En gelukkig is er nog de buurjongen waar jullie terecht kunnen als er nog vragen zijn.

Af en toe zullen we als ouder fouten maken. Dit is nu eenmaal onderdeel van ons leerproces als ouder. Door dit te bespreken met je kind leer je de belangrijkste boodschap die we in deze brochure willen meegeven. **Als we ergens goed in willen worden, als we willen leren en groeien, dan zijn fouten onvermijdelijk.** Leer (je kinderen) genieten van het oefenen op zich en leer (hen) ontspannen omgaan met fouten. Ons brein houdt van fouten, dus kunnen we er beter niet van weg blijven!

Met de tips en weetjes uit deze brochure kan je als ouder aan de slag om sterker te worden in het begeleiden van het leren van je kind.

Literatuur en referenties

Dirksen, G. & Moller, H. (2011). Breinlink voor ouders: je kind helpen leren. Uitgeverij Scriptum.

Dweck, C. (2011). Mindset, de weg naar een succesvol leven. SWP-publishers.

http://sportmagazine.knack.be/sport/voetbal-nationaal/jeugdspelers-die-leeren-omgaan-met-faalervaringen-groei-en-veel-snelser/article-opinion-867639.html?_

Van de Vendel E. & Erlbruch W. (2016). 'Ik juich voor jou' Querido's Kinderboeken Uitgerij: Amsterdam – Antwerpen

Crabeels, K. & Tolman, M. (2016). Flamingo! Lannoo: Leuven

Van Camp, T. & Vloeberghs, L. (2016). In de ban van het brein: kan neurowetenschappelijk onderzoek een meerwaarde betekenen voor onderwijs? School- en klaspraktijk 57(228), 26-33

Van Camp, T., Vloeberghs, L. & Tijtgat, P. (2015). Krachtig leren, cognitief neurowetenschappelijk benaderd. ACCO: Leuven.